

УДК 347.6

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-5\(47\)-2471-2482](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-5(47)-2471-2482)

Нежевело Валентина Вікторівна доктор філософії спеціальності 081 Право, доцент, доцент кафедри приватного права та соціального забезпечення, Сумський національний аграрний університет, м. Суми, <https://orcid.org/0000-0003-4596-4818>

Корольова Юлія Михайлівна здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальність D8 «Право», Юридичний факультет, Сумський національний аграрний університет, м. Суми

ВИКЛИКИ ТА ІНІЦІАТИВИ ВІДНОСНО ЗАХИСТУ СПАДКОВИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Анотація. Стаття присвячена комплексному аналізу трансформації інституту спадкування в Україні під час дії правового режиму воєнного стану, виявленню нормативних колізій у чинному законодавстві та розробці практичних і теоретичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів реалізації спадкових прав. Особливої уваги приділено проблематиці забезпечення права військовослужбовців на розпорядження майном на випадок смерті безпосередньо в складних умовах бойових дій.

У процесі підготовки статті застосовано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання. Проаналізовано норми Цивільного кодексу України, Закону України «Про нотаріат» та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, зокрема Постанови Кабінету Міністрів України № 164. Методи порівняння, аналізу, узагальнення дозволили структурувати наявні зміни та колізії, а метод правового моделювання сприяв розробці запропонованих в статті змін до чинного законодавства.

Основні одержані висновки доводять, що наявні проблеми спадкування, які загострилися в умовах збройної агресії, потребують негайного вирішення, зокрема через запровадження системи дієвого електронного нотаріату. Особливу увагу приділено специфіці реалізації спадкових прав військовослужбовців. Виявлено критичну правову колізію між положеннями Цивільного кодексу України, Закону України «Про нотаріат» та Постановою КМУ № 164 у частині розширення кола осіб, уповноважених посвідчувати заповіти. Для усунення цих суперечностей та мінімізації ризиків судового оскарження чи визнання заповітів недійсними запропоновано внести відповідні зміни. Крім того, обґрунтовано фізичну та логістичну неможливість дотримання традиційної паперової

процедури складання заповіту безпосередньо на лінії бойового зіткнення. Як рішення запропоновано надати військовослужбовцям можливість фіксувати свою «останню волю» за допомогою новітніх цифрових механізмів (аудіо- або відеофіксація або проста письмова форма) через верифіковані державні застосунки, зокрема портал «Дія» або «Армія+».

Ключові слова: захист, спадкове право, воєнний стан, заповіт військовослужбовця, право на спадкування, посвідчення заповіту.

Nezhevelo Valentyna Viktorivna Ph.D. in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Private Law and Social Security, Sumy National Agrarian University, Sumy, <https://orcid.org/0000-0003-4596-4818>

Korolova Yuliia Mykhailivna student of the second (master's) level of higher education in specialty D8 «Law», Faculty of Law, Sumy National Agrarian University, Sumy

CHALLENGES AND INITIATIVES REGARDING THE PROTECTION OF INHERITANCE RIGHTS UNDER MARTIAL LAW

Abstract. The article is devoted to a comprehensive analysis of the transformation of the inheritance institution in Ukraine during the legal regime of martial law, the identification of normative collisions in current legislation, and the development of practical and theoretical recommendations for improving the mechanisms for realizing inheritance rights. Special attention is paid to the problem of ensuring the right of military personnel to dispose of property in the event of death directly in the difficult conditions of combat operations.

In the process of preparing the article, a complex of general scientific and special legal cognitive methods was applied. The norms of the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Notaries," and relevant subordinate regulatory acts, in particular the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 164, were analyzed. The methods of comparison, analysis, and generalization made it possible to structure the existing changes and collisions, and the method of legal modeling contributed to the development of the changes to current legislation proposed in the article.

The main conclusions obtained prove that the existing problems of inheritance, which have escalated in the context of armed aggression, require immediate resolution, in particular through the introduction of an electronic notary system. Special attention is paid to the specifics of realizing the inheritance rights of military personnel. A critical legal collision was identified between the provisions of the Civil Code of Ukraine, the Law of Ukraine "On Notaries," and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 164 regarding the expansion of the circle of persons authorized to certify

wills. To eliminate these contradictions and minimize the risks of judicial challenge or invalidation of wills, it is proposed to make appropriate changes to the regulatory acts. In addition, the physical and logistical impossibility of adhering to the traditional paper procedure for drawing up a will directly on the line of combat contact is substantiated. As a solution, it is proposed to provide military personnel with the opportunity to record their "last will" using modern digital mechanisms (audio or video recording or in simple written form) through verified state applications, in particular the "Diia" portal or "Army+".

Keywords: inheritance law, martial law, will of a military serviceman, right to inheritance, certification of a will.

Постановка проблеми. Повномасштабна агресія рф проти України внесла значні зміни в життя кожного громадянина нашої держави, не оминувши й правову систему. Одним із найбільш чутливих в умовах воєнного стану став інститут спадкування. Щодня, перебуваючи в умовах постійної загрози життю, забезпечення доступного та спрощеного спадкового права є неабиякою необхідністю для кожної особи та надважливим завданням для держави, оскільки потребує вчасного реагування на зміни в країні.

Важливо розрізнати можливості здійснення спадкових прав на відносно спокійних територіях, прифронтових регіонах чи на лінії бойового зіткнення (далі - ЛБЗ). Попри наявність змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів, що спрямовані на полегшення процедури спадкування, на практиці залишається відчутність прогалин та проблем щодо захисту прав спадкодавців та спадкоємців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання спадкування в умовах воєнного стану є об'єктами дослідження таких вітчизняних науковців як, Маковій В. П., Герсак В. А., Кармаза О. О., Федоренко Т. В., Ветчінова О.О., Долинська М. С., Ямковий В. І. та інших.

Метою статті є дослідження змін інституту спадкування в умовах воєнного стану, виявлення актуальних проблем та пошук можливих варіантів вдосконалення чинного законодавства в період дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Повномасштабна збройна агресія рф проти України, введення в дію правового режиму воєнного стану, щоденні обстріли, внаслідок яких, на превеликий жаль, гинуть цивільні особи та військово-службовці, ставлять перед державою виклики щодо зміни та адаптації законодавства. Труднощі в питаннях спадкування, що виникли після 24 лютого 2022 року, стосуються не лише проблеми реалізації прав спадкоємців, а й прав спадкодавців, особливо якщо особа є військовослужбовцем.

Під спадкуванням, відповідно до положень Цивільного кодексу України, розуміється перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка

померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців) [1]. Наприкінці лютого 2022 року, Кабінет Міністрів України видав Постанову №164 щодо регулювання деяких питань нотаріату в умовах воєнного стану, де визначаються особливості (заборони) вчинення нотаріальних дій протягом дії воєнного стану та одного місяця з дня його скасування [2]. Протягом дії воєнного стану зміни були внесені до Цивільного кодексу, Закону України «Про нотаріат» [3], а також до Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [4].

Незважаючи на зміни, що адаптовані до умов сьогодення, наявні проблеми щодо процесу спадкування. До основних прогалин можемо віднести строк на прийняття спадщини, місце відкриття спадщини, особливості відкриття спадкової справи, якщо спадкодавець чи майно перебували у зоні бойових дій чи ЛБЗ.

У теорії цивільного права строк на прийняття спадщини вважається проміжком часу, протягом якого спадкоємець приймає або відмовляється від свого права на спадкування. Загальним правилом визначається, що для прийняття спадщини встановлюється строк у шість місяців, який починається з часу відкриття спадщини, тобто з моменту смерті особи або оголошення її померлою [1].

Постанова КМУ №164 спочатку зупиняла строк для прийняття спадщини на час дії режиму воєнного стану. Змінами від 24 червня 2022 року до Постанови продовжувалося означений загальний строк, не більш ніж на 4 місяці. Тобто фактично надавалося спадкоємцям 10-ти місячний строк на здійснення права на прийняття спадщини.

В період дії даної зміни в правовому полі виникала колізія, що полягала у проблемі застосування можливого строку, адже спадкоємцями та нотаріусам відбувалося будування розрахунку строку чи то в 6 місяців чи то в 10 місяців для визначення строку прийняття спадщини, в залежності від застосування чи норм Цивільного кодексу, чи то норм підзаконних актів. Серед теоретиків та практиків це викликало дискусію.

Проте менше ніж за рік, у травні 2023 року, норму щодо зупинення строку на прийняття спадщини та подовження строку, виключили. Наразі діє загальний строк у 6 місяців на прийняття спадщини.

Бойові дії, тимчасова окупація значних територій України, невідомість щодо долі тисяч українців створили ще одну проблему для спадкоємців щодо строків для прийняття спадщини. У випадку, якщо спадкодавець перебуває у зоні бойових дій, або на окупованій території, то підтвердити факт смерті є надскладним процесом, оскільки доступ до державних органів, що фіксують та реєструють факт смерті особи, неможливий з об'єктивних підстав. З огляду на це, Перехідні положення Цивільного кодексу були доповнені тимчасовим пунктом 20.

Варто погодитися із думкою Ветчінової О.О. щодо даного пункту 20 Перехідних положень Цивільного кодексу, відносно того, що позитивним нововведенням можна вважати обчислення строків для прийняття спадщини з моменту реєстрації смерті, а не самої смерті, якщо смерть зареєстрована пізніше ніж через один місяць. Водночас час відкриття спадщини все одно прив'язаний до фактичної дати смерті чи оголошення особи померлою. Діятиме дане положення навіть протягом 2 років з моменту припинення або скасування воєнного стану [5, с. 247-248].

Наступним, хочемо виділити проблему щодо визначення місця відкриття спадщини. Чинний Цивільний кодекс визначає місцем відкриття спадщини останнє місце проживання спадкодавця. У випадку, якщо місце проживання невідоме, то місцем відкриття буде вважатися місцезнаходження нерухомого майна, а за відсутності - місцезнаходження основної частини рухомого майна [1].

Однак таке правило також має певні недоліки. Зокрема, в умовах воєнного стану у спадкоємців можуть виникнути складнощі з підтвердженням останнього місця проживання спадкодавця, особливо якщо він проживав на тимчасово окупованих територіях або територіях, де ведуться активні бойові дії. У таких випадках, наприклад, у спадкоємців взагалі може бути відсутня змога звернутись до нотаріуса або суду для оформлення спадщини. Також дані, що підтверджують місце останнього проживання спадкодавця, можуть бути знищені або недоступні для спадкоємців [6, с. 353].

Врегулювання наведеної прогалини визначається пунктом 21 Перехідних положень Цивільного кодексу. Передбачається, що протягом дії воєнного стану та шести місяців з дня припинення, у випадку якщо місце відкриття спадщини є населений пункт до якого обмежений доступ державних органів, розташований на окупованій території або у зоні бойових дій, заяви в межах спадкової справи можуть подаватися нотаріусу незалежно від місця відкриття спадщини [1].

Ще однією з проблем процесу спадкування є недовершеність електронного нотаріату. Переміщення населення, вимушена евакуація та переїзд закордон через воєнні дії підсилили переконання необхідності функціонування електронної системи нотаріату. Прийняття спадщини має здійснюватися особисто спадкоємцем, вчинення даного правочину по довіреності просто неможливо. На разі, якщо спадкоємець перебуває закордоном, то для прийняття спадщини він має або приїхати до України та звернутися до нотаріуса, або звернутися до консульства країни перебування, або звернутися за послугами до місцевого нотаріуса, після чого складена ним заява направляється до нотаріуса в Україну з обов'язковим проставленням апостилю та перекладом. Неможна не погодитися, що це є тривалою та більш складною процедурою, порівняно із зверненням у разі перебування особи в Україні. В такому випадку, функціонування системи Е-нотаріату полегшувало звернення українців, що перебувають за межами держави, до нотаріусів для реалізації свого права на спадкування.

Згадані вище проблеми спадкування в умовах дії правового режиму воєнного стану стосуються реалізації прав спадкоємців. Але важливо визначити прогалини щодо прав спадкодавця, якщо він є чинним військовослужбовцем. Коли військовослужбовець перебуває безпосередньо на ЛБЗ, встановлені інструменти здійснення спадкування через нотаріуса, з дотриманням процесуальних вимог, недоступні.

Однією із найскладніших проблем юридичного та соціального характеру здійснення спадкування прав військовослужбовця, коли відбувається визнання його безвісно зниклим. Для рідних військовослужбовця набуття ним правового статусу «зниклий безвісти» є не тільки болючою звісткою, а й залишає надію, що врешті-решт близька людина буде відшукана. Чинним цивільним законодавством визначається, що особа яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, збройним конфліктом, може бути оголошена судом померлою після спливу двох років від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити фізичну особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше спливу шести місяців [1].

Встановлення факту, що має юридичне значення, щодо загибелі військовослужбовця під час захисту Батьківщини внаслідок збройної агресії рф проти України можливе лише у судовому порядку, оскільки законодавець не визначив іншого, позасудового способу встановлення причинно-наслідкового зв'язку між смертю військовослужбовця та військовою агресією російської федерації [7, с. 601]. Відсутність регулювання призводить до того, що рідні військовослужбовця, доля якого невідома, тривалий час не можуть вчиняти жодних дій щодо розпорядження його правами та майном. З однієї сторони, такий порядок захищає права та майно військовослужбовця, якщо буде з'ясовано, що він живий та перебуває на підконтрольній агресору території.

Проте, на жаль, інколи обставини за яких військовослужбовець зник, виявляються настільки безсумнівними, що заперечувати факту його загибелі неможливо. Саме у цьому випадку, у судовому порядку, спадкоємці мають право визнати його померлою особою, але як зазначали вище, не раніше спливу шестимісячного терміну.

Спадкування може здійснювати за законом або за заповітом. У випадку спадкування за законом, спадкодавець не має можливості визначати та розпоряджатися своїми правами та майном на випадок його смерті. Спадкування за заповітом є способом прояву спадкодавцем власної волі. Цивільний закон унормовує, що заповіт складається у письмовій формі, підписується особисто заповідачем, із зазначенням місця та часу складання [1].

Спадкування за заповітом у мирний час здійснювалося через нотаріуса або, у визначених випадках, іншими службовими чи посадовими особами. В теорії цивільного права таких осіб іменують як квазінотаріальні органи.

В умовах воєнного стану, Кабінет Міністрів України Постановою №164, що згадувалася вище, розширив процедуру посвідчення заповітів командирами, який на сьогодні виступає єдиною легітимною альтернативою нотаріальному посвідченню на фронті, проте стикається з серйозними викликами у правозастосуванні. Пунктом 4 даної Постанови визначається, що в умовах воєнного стану заповіти військовослужбовців Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, можуть посвідчуватися командиром (начальником) цих формувань або іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою з подальшим надсиланням таких заповітів через Генеральний штаб Збройних Сил, Міністерство оборони до Міністерства юстиції або його територіального органу для забезпечення їх реєстрації нотаріусами в Спадковому реєстрі [2].

З боку законодавця було б логічним та правильним рішенням внести зміни до Цивільного кодексу та Закону України «Про нотаріат», де досі норма щодо посвідчення заповіту військовослужбовців викладена наступним чином: «Заповіт військовослужбовця, а в пунктах дислокації військових частин, з'єднань, установ, військово-навчальних закладів, де немає нотаріуса чи органу, що вчиняє нотаріальні дії, також заповіт працівника, члена його сім'ї і члена сім'ї військовослужбовця може бути посвідчений командиром (начальником) цих частини, з'єднання, установи або закладу» [1, 3].

Щодо відсутності унормованості між законодавчими та підзаконними актами даної норми, Маковій В. П. зазначає наступне: «Дійсно, ст. 1252 ЦК України наділяє наведеними повноваженнями лише командира (начальника) відповідного військового підрозділу. Постанова додає до наведених осіб також і уповноважених ними інших посадових (службових) осіб, що взагалі носить ознаки порушення всієї процедури нормотворчості, оскільки суперечить вимогам Основного Закону України та ЦК України» [8, с. 459-460].

Враховуючи наведені вище положення, вбачаємо за доцільне необхідність доповнити частину 4 статті 1252 Цивільного кодексу та пункту 4 частини 1 статті 40 Закону України «Про нотаріат» наступним чином: «В умовах воєнного стану заповіт військовослужбовця Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, можуть посвідчуватися, крім командира (начальника) цих формувань, іншою уповноваженою таким командиром (начальником) особою з подальшим надсиланням задля реєстрації в Спадковому реєстрі».

Нормою Закону України «Про нотаріат» та Постановою №164 визначається, що командири (начальники) військових формувань або інша уповноважена таким командиром (начальником) особа мають посвідчувати заповіти відповідно до Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419 [3, 2].

Звертаючись до даного Порядку посвідчення заповітів, можна зазначити, що його положеннями також не передбачено право іншої уповноваженої командиром (начальником) військового формування посвідчувати заповіти військовослужбовців. Тобто, з однієї сторони норми ЦК України, Закону «Про нотаріат», Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених, що вважаються сталими нормативно-правовими актами у даному питанні, де посвідчувати заповіт має право виключно командир (начальник) військової частини. З іншої сторони норма тимчасової Постанови №164, де розширено право посвідчувати заповіт не лише командир (начальнику) формування, а й уповноваженій командиром особі. Наявність даної колізії може призвести до судового порядку визнання таких заповітів військовослужбовців недійсними у зв'язку із порушенням вимог щодо заповіту встановлених законодавством. В свою чергу, оспорування дійсності особистого розпорядження військовослужбовця, не лише порушує його права як заповідача, а й є неетичним по відношенню до пам'яті його героїзму та честі.

Ще однією із проблем реалізації права військовослужбовця на укладання заповіту, є можливе незнання командиром формування Порядку посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених. Ми не зазначаємо, що це є абсолютною думкою, проте можливі й такі випадки. Нюанси загальних та особливих правил посвідчення заповітів можуть бути невідомі та/або ігноруватися командирами, у яких достатньо інших спеціалізованих порядків та інструкцій.

Аналізуючи Порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених, під час посвідчення заповіту військовослужбовця командир (начальник) формування має пояснити права і обов'язки, попередити про наслідки, встановити особу, з'ясувати обсяги цивільної дієздатності, вчинити посвідчувальний напис та внести в реєстр для реєстрації. Під час посвідчення заповіту необхідна присутність не менш як двох свідків. Після цього заповіт необхідно надіслати до Генерального штабу Збройних Сил, Міністерства оборони для подальшого направлення до Мін'юсту. Лише після цього забезпечується передача заповіту до нотаріуса для його внесення у Спадковий реєстр [9, 2].

Можна дійти висновку, що процедура хоч і регулюється, але є більш складною та тривалішою за часом, ніж складання заповіту безпосередньо у нотаріуса. Окрім цього, під час направлення заповіту до Генерального штабу, Міністерства оборони, можуть існувати загрози пов'язані із логістикою, загрозою знищення чи втрати, тощо.

Звертаючись до зазначених вище норм, на нашу думку, вони регулюють процес складання та посвідчення заповіту військовослужбовця, який хоч і перебуває на фронті, але має змогу звернутися до командування у тимчасовому

пункті дислокації. Але така змога є не завжди, військовослужбовці можуть місяцями перебувати на ЛБЗ, виконуючи своє бойове завдання, під постійним вогневим контролем та небезпекою для власного життя та здоров'я.

На нашу думку, для виключних обставин, що загрожують життю та здоров'ю військовослужбовця, законодавець має надати можливість складати заповіт у довільній письмовій формі, усній та/або за допомогою технічних засобів.

Наприклад, законодавство деяких європейських країн передбачає усну форму заповіту у випадку, коли життю та здоров'ю особи загрожують зовнішні обставини. При укладанні необхідна присутність від двох свідків і більше. В Україні усна форма заповіту можлива лише у випадку наявності іноземного елемента за виняткових обставин.

Вважаємо за доцільне дозволити можливість укласти військовослужбовцям заповіт у простій письмовій формі, або в усній за допомогою технічних засобів фіксації (аудіо-/відеозапис), з посвідчення через портал «Дія» або застосунок «Армія+». Чи можливо буде вважати такий заповіт як такий, що нотаріально посвідчений, то навряд. Проте варто хоча б взяти до уваги такий прояв «останньої волі» військовослужбовця в майбутньому, зокрема в межах потенційних судових провадженнях. Адже людина, що перебуває у постійній загрозі, стресі, обставинах за яких може статися будь-що, має право залишити своє останнє слово та бажання.

Вважаємо, що фіксація через офіційний державний портал та застосунок, дозволить рідним, в разі загибелі військовослужбовця, прочитати чи почути його думку, бажання, та, виконавши, вшанувати пам'ять.

Висновки. Воєнний стан, введений в Україні через збройну агресію росії, труднощі у доступі до нотаріальних послуг, втрата або знищення документів, загибель особи на тимчасово окупованих територіях чи в зоні бойових дій, стали початком змін реалізації спадкування. Попри внесення змін в досить короткі терміни, подальше вдосконалення та адаптація залишаються необхідними кроками з боку законодавця. У ході дослідження було встановлено, що проблемними питаннями залишаються строки прийняття спадщини та місце відкриття. Крім того, відчутна необхідність повноцінного запровадження системи дієвого електронного нотаріату для громадян.

Було досліджено захист та реалізацію спадкових прав військовослужбовців. Зазначимо, що процедура спадкування майна військовослужбовців, які визнанні безвісно зниклими, є тривалою для їхніх родин. Питання складання та посвідчення заповітів військовослужбовців постає гостро та актуально. Аналізуючи чинне законодавство було виявлено правову колізію між нормами Цивільного кодексу України, Законом України «Про нотаріат», Порядком посвідчення заповітів та довіреностей, що прирівнюються до нотаріально

посвідчених та тимчасовими положеннями Постанови КМУ №164 щодо суб'єктів, уповноважених посвідчувати такі заповіти. Наявність даної розбіжності в майбутньому може призвести до оспорування дійсності в судовому порядку. Тому було запропоновано внесення змін до вищих за юридичною силою нормативно-правових актів.

Високий ризик ушкоджень та загибелі військовослужбовців у зоні бойових дій, впливає на необхідності запровадження швидкої та більш спрощеної процедури «останньої волі». Як можливий крок вирішення – запровадження простої письмової форми заповіту або усної за допомогою аудіо/відео фіксації через портал «Дія» або застосунок «Армія+». Це не лише можливий крок назустріч до полегшення правової процедури в умовах перебування між життям та смертю, а й прояв поваги до військовослужбовців, що боронять та захищають суверенітет та незалежність України.

Підсумовуючи, можна зазначити, що умови воєнного стану та бойових дій призвели до необхідності змін спадкових питань та їх адаптації до реалій сьогодення. Спадкове право, як сталий інститут, що має своє зародження ще за часів римського права, на сьогодні має адаптуватися не лише до тимчасових викликів, а й змінюватися через розвиток та цифровізацію нашого щоденного життя.

Література:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. База даних “Законодавство України” / ВР України. 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Дата звернення: 18.04.2026).
2. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 164. База даних “Законодавство України” / ВР України. 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-п#Text> (Дата звернення: 18.04.2026).
3. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. База даних “Законодавство України” / ВР України. 1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (Дата звернення: 18.04.2026).
4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5. База даних “Законодавство України” / ВР України. 2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (Дата звернення: 23.02.2026).
5. Ветчінова, О. О. Правове регулювання спадкування в період воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 88: частина 1. С. 245–249. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/328940/318662> (Дата звернення: 18.04.2026).
6. Юніна М.П., Буякова І.О. Проблемні аспекти спадкування в умовах воєнного стану та можливі шляхи їх вирішення. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 03, 2025, частина 1. С. 351–355. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/333026/321952> (Дата звернення: 18.04.2026).

7. Герсак В. А. Проблемні питання встановлення фактів, що мають юридичне значення, у разі смерті військовослужбовця (на матеріалах судової практики). *Право і суспільство*. 2025. Випуск №3/2025 том 2. С. 598–606. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/84.pdf (Дата звернення: 18.04.2026).

8. Маковій В.П. Особливості участі військовослужбовця у спадкових правовідносинах в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2025. Випуск 92: частина 1. С. 456–463. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/350234/337399> (Дата звернення: 18.04.2026).

9. Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 № 419. *База даних “Законодавство України” / ВР України*. 2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text> (Дата звернення: 18.04.2026).

References:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (2003, January 16) № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed 18.04.2026).

2. Deiaki pytannia notariatu v umovakh voiennoho stanu (2022, February 28) № 164 [Some issues of notary in the conditions of martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text> (accessed 18.04.2026).

3. Pro notariat (1993, September 2) № 3425-XII [On notaries: Law of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text> (accessed 18.04.2026).

4. Pro zatverdzhennia Poriadku vchynennia notarialnykh diy notariusamy Ukrainy (2012, February 22) № 296/5 [On approval of the Procedure for performing notarial acts by notaries of Ukraine: Order of the Ministry of Justice of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text> (accessed 18.04.2026).

5. Vietchinova, O. O. (2025). Pravove rehuliuвання spadkuvannya v period voiennoho stanu v Ukraini [Legal regulation of inheritance during martial law in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya PRAVO*. № 88(1). P. 245–249. Retrieved from: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/328940/318662> (accessed 18.04.2026).

6. Yunina, M. P., Buiakova, I. O. (2025). Problemni aspekty spadkuvannya v umovakh voiennoho stanu ta mozhylyvi shliakhy yikh vyrishennia [Problematic aspects of inheritance under martial law conditions and possible ways to solve them]. *Elektronne naukovye vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*. № 03(1). P. 351–355. Retrieved from: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/333026/321952> (accessed 18.04.2026).

7. Hersak, V. A. (2025). Problemni pytannia vstanovlennia faktiv, shcho maiut yurydychne znachennia, u razі smerti viiskovosluzhbovtisia (na materialakh sudovoi praktyky) [Problematic issues of establishing facts of legal significance in the event of the death of a serviceman (based on judicial practice)]. *Pravo i suspilstvo*. № 3(2). P. 598–606. Retrieved from: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/84.pdf (accessed 18.04.2026).

8. Makovii, V. P. (2025). Osoblyvosti uchasti viiskovosluzhbovtisia u spadkovykh pravovidnosynakh v umovakh voiennoho stanu [Features of the participation of a serviceman in inheritance legal relations under martial law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya PRAVO*. № 92(1). P. 456–463. Retrieved from: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/350234/337399> (accessed 18.04.2026).

9. Pro poriadok posvidchennia zapovitiv i dovirenostei, shcho pryrivniuiutsia do notarialno posvidchenykh (1994, June 15) № 419 [On the procedure for certifying wills and powers of attorney equated to notarized ones: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-%D0%BF#Text> (accessed 18.04.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 20.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.05.2026